

Amsterdam: Herinneringen aan de oorlog

Auteur: Gerard Goudriaan

Oorlogsmonumenten

Deze route voert langs een aantal oorlogsherinneringen en -monumenten. Gezien de rol die Amsterdam in de oorlog had, zijn het vooral monumenten die het verzet en de Jodenvervolgving herdenken. We starten op het 1e Weteringplantsoen en komen snel in de Joodse buurten bij het Weesperplein, in de Plantage en bij het Waterlooplein waar we de meeste oorlogsherinneringen tegenkomen.

Routebeschrijving

Vanaf de Vijzelgracht en in het verlengde daarvan het Weteringcircuit lopen we in de richting van de brede brug (de Freddy Heinekenbrug) die leidt naar de voormalige Heineken Brouwerij, links van de brug. Even voor het begin van de Heinekenbrug, aan de rechterzijde en vijftig meter het plantsoen in, is de start van onze wandeling. Hier is het monument dat herinnert aan de dood van dertig politieke gevangenen als represaille voor de dood van een Duitse officier.

Kijkpunt 1 De Gevallen Hoornblazer

Ga vanaf het beeld weer terug naar het begin van de brug en steek bij het zebrapad de drukke weg over. We lopen recht op een bekend monument af.

Kijkpunt 2 Monument H.M. van Randwijk

Passeer het monument rechts en loop links langs het water, de Nicolaas Witsenkade. We bereiken het Westeinde, dat we oversteken. Direct voor de Nederlandsche Bank gaan we linksaf. We komen bij een zebrapad dat we overgaan. Daarna nemen we het brede pad dat schuin naar rechts gaat. Na 50 meter zijn we bij een monument dat niet voor niets bij de Nederlandsche Bank ligt.

Kijkpunt 3

Walraven van Hall

We gaan rechtdoor en verder over de Sarphatistraat en steken de brug aan de linkerzijde over. We komen bij het bankgebouw op nummers 47-55. Daar hangt een plaquette (uit mei 2003) waarop je kunt lezen dat hier vanaf 1941 de roofinstelling 'Liro' was gevestigd. Liro staat voor Lippmann, Rosenthal en Co. Hij was door de Duitse bezetter opgericht om Joods bezit te registreren en vervolgens in beslag te nemen.

Steek bij het Weesperplein het zebrapad over. Daarna linksaf tot de brug. Daar zie je 20 meter naar rechts een gedenkplaat gewijd aan de Joodsche Invalide.

Kijkpunt 4 Joodsche Invalide

Na de plaquette gaan we rechtdoor de brug over en meteen rechtsaf de Nieuwe Achtergracht in. Daarna de eerste straat linksaf de Lepelkruisstraat. Bij de Nieuwe Prinsengracht linksaf tot nummer 54.

Kijkpunt 5 Stolpersteine

Meer Stolpersteine (struikelstenen) liggen voor nummer 50. We gaan verder, steken de Weesperstraat over en gaan bij de Amstel rechtsaf. Loop door tot de Nieuwe Keizersgracht en ga bij de verre zijde rechtsaf. Op de rand van de kade zie je een initiatief uit 2013 van bewoners van deze gracht.

Kijkpunt 6 Schaduwkade

Bij de nummering van 26 gaan we naar links om daarna rechtsaf de Hoftuin in te gaan. Op het eind neem je de brede trap en ga je 25 meter naar rechts naar een niet te missen monument.

Kijkpunt 7 Monument van Joodse erkentelijkheid

Hierna komen we weer op de Nieuwe Keizersgracht, waar we naar links gaan de Weesperstraat over.

Loop de gracht, langs de Stolpersteine voor nummer 45, helemaal af tot het plantsoen. Daarna rechtsaf de Plantage Muidergracht in (Stolpersteine voor nummer 23).. We passeren de Plantage Kerklaan en slaan bij het parkje linksaf de hier niet aangegeven Plantage Westermanlaan in. Je komt op de Plantage Middenlaan, waar je vijftig meter naar rechts gaat naar een weer niet te missen monument.

Kijkpunt 8 Monument voor het kunstenaarsverzet

Loop de Plantage Middenlaan weer terug en steek de Plantage Kerklaan over. Dertig meter verder is de Hollandsche Schouwburg.

Kijkpunt 9 Hollandsche Schouwburg

Schuin links aan de overkant op nummer 27 is de voormalige Hervormde Kweekschool. Dit pand wordt gereed gemaakt om samen met de Hollandsche Schouwburg het Nationaal Sjoa Museum te huisvesten.

Op de plaquette lees je de dankbetuiging voor wat hier is gebeurd. Naast de kweekschool was in de oorlogsjaren een kinderdagverblijf. Vanaf 1941 verbleven hier kinderen die gescheiden waren van hun ouders in de Hollandsche Schouwburg. De kinderen moesten hier hun deportatie afwachten. Op slinkse wijze smokkelden verzetsmensen honderden van hen uit het kinderdagverblijf via de kweekschool naar veiliger oorden.

We gaan terug naar de Plantage Kerklaan, steken het zebrapad over en slaan linksaf. Na veertig meter zie je de plaquette ter herinnering aan een actie van het verzet die hier heeft plaatsgevonden.

Kijkpunt 10 Het vroegere bevolkingsregister

We lopen de Plantage Kerklaan nog wat verder af. Voorbij de Henri Polaklaan is aan de linkerzijde op nummer 61 het Verzetsmuseum. Geen historische plaats maar binnen zijn wel veel herinneringen aan de oorlog te zien (met museumkaart gratis).

Loop een stukje terug en ga rechtsaf de Henri Polaklaan in tot de nummers 6-10. Daar zie je een informatiebordje zien over deze plek waar vroeger het Portugees-Israëlitisch Ziekenhuis was (ook op nummer 12). Hier vonden in 1943 sterilisaties plaats voor mannen uit een gemengd huwelijk. Een aantal van hen konden kiezen: sterilisatie of deportatie. Na de sterilisatie kon de Jodenster af. Vanaf 1951 was hier geen ziekenhuis meer. Nu is het een wooncomplex voor ouderen.

Wandel nog iets verder naar het eind van de straat en steek de Plantage Parklaan, over. Bij de muur naar links waarna je komt bij de ingang van het Wertheimpark met de twee sfinxen. Ga erin. We zien schuin rechts een bijzonder werk van Jan Wolkers.

Kijkpunt 11 Auschwitzmonument

We gaan het park weer uit en slaan rechtsaf. Voor de brug slaan we linksaf het Dr. D.M. Sluyspad in. Na het bruggetje links om het plantsoentje heen. Je loopt langs het monument dat herinnert aan de Joodse dove slachtoffers van het Naziregime. Ga naar nummer 2. Hier was een school voor onderwijs aan dove kinderen, ook Joods. De laatste groep moest vluchten en onderduiken. Rechts op nummer 1 is een ander herinneringsteken. We lopen naar het water en gaan bij de brug rechtsaf. Schuin rechts op het grindveld zie je al het volgende monument oprijzen.

Kijkpunt 12 De Dokwerker

We gaan verder naar het zebrapad dat tussen de twee voormalige synagogen ligt. Steek het over en loop de Nieuwe Amstelstraat in en uit. Voor nummers 35-55 passeer je twee Stolpersteine. Voor de brug die over de Amstel gaat -de Blauwbrug- steek je naar rechts de weg over en loop je tussen de Amstel en het Muziektheater. Na dertig meter zie je in het plaveisel een aantal met tekst uitgebeitelde stenen die de omtrek afbakenen van het vroegere Joodse Jongensweeshuis. Die vormen een monument ter nagedachtenis aan de weesjongens en hun begeleiders die in 1943 werden weggevoerd naar Sobibor.

Loop verder de Amstel af. Op de hoek met de Zwanenburgwal is een volgende herinnering aan de oorlog.

Kijkpunt 13 Monument Joods verzet 1940-1945

Hierna ga je naar rechts, direct linksaf de brug over en de Staalstraat in. Op het eind gaan we de stalen brug over. We zien voor ons een poortje dat we inslaan. Na het poortje gaan we direct rechtsaf. Achteraan op de muur is een citaat van een historicus die veel over de oorlog heeft geschreven.

Kijkpunt 15 Academisch citaat Jacques Presser (JP)

Loop weer terug en ga rechtsaf. We komen hierna op de Binnengasthuisstraat. We gaan die rechts in tot het eind waarna we het Binnengasthuisterrein verlaten.

Neem links de Grimburgwal. Na de Oudezijds Voorburgwal rechtsaf de Nes in tot het eind. Je komt op de Dam met het beroemde Nationaal Monument.

Kijkpunt 16 Nationaal Monument

Loop vanaf het monument richting paleis. Houd rechts aan. Na het oversteken van het Damrak zie je tot de Nieuwendijk zandstenen plaquettes met de namen van de 31 slachtoffers van het bloedbad van 7 mei 1945. Toen openden Duitse soldaten vanaf de overkant het vuur op feestvierende burgers. Gerard Reve was een van de ooggetuigen.

Bij de Nieuwendijk steken we naar links de Dam over naar de hoek van de Kalverstraat. Links naast de ingang van een bank zie je een gedenkplaat van deze gebeurtenis.

We gaan hierna rechtsaf naar de Paleisstraat, passeren het Singel en lopen door tot de overzijde van de Keizersgracht. Hier slaan we rechtsaf, steken de drukke weg over en zien al, in drie delen, het laatste monument op deze tocht.

Kijkpunt 17 Homomonument

Je bent op de Westermarkt. Hier kun je trams 13 en 17 naar het Centraal Station nemen.

Praktische informatie

Het Weteringscircuit is zowel met metro lijn 52 bereikbaar vanaf het Centraal Station als met tram 24. Uitstappen halte Vijzelgracht.

Deze wandeling staat in de wandelgids **Amsterdam acht keer anders** en is te koop bij de boekhandel of online te bestellen via www.gegarandeerdonregelmatig.nl. De gids bestaat uit wandelingen met als thema's: Maritiem verleden, Markante Amsterdammers, Moderne architectuur, Hofjes in de Jordaan, Gouden eeuw en Herinneringen aan de oorlog. Auteur Gerard Goudriaan is stedenverkenner en wandelsocioloog

4 **Neem een abonnement!**
Meer dan 1500 wandelkaarten

voor slechts
€ 13,50